

STRÖMSÖ PROPERTY DEVELOPMENT OY

Strömsön ranta- asemakaavamuutos

Luontoselvitys

Mäkelä Tiina

16.8.2018

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	1
2	Selvitysalue.....	1
3	Menetelmät ja aineisto	2
3.1	Lähtötiedot	2
3.2	Maastoinventoinnit.....	3
3.2.1	Yleistä	3
3.2.2	Luontotyypit ja kasvillisuus	3
3.2.3	Linnusto, muu eläimistö.....	3
3.3	Kohteiden ja lajiston arvottaminen.....	4
3.3.1	Kohteiden luokittelu	4
3.3.2	Uhanalaisuusluokitus.....	4
3.3.3	Lintu- ja luontodirektiivi.....	5
3.3.4	Luontotyyppien uhanalaisuus.....	5
3.3.5	Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt	5
3.3.6	Luonnonsuojelulain luontotyypit.....	6
3.3.7	Vesilain luontotyypit.....	7
3.3.8	Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSU).....	7
3.4	Epävarmuudet.....	7
4	LUONNONOLOJEN JA LUONTOARVOJEN KUVAUS.....	7
4.1	Luontotyypit ja kasvillisuus	7
4.1.1	Metsäkasvillisuus	7
4.1.2	Rantakasvillisuus	11
4.1.3	Suokasvillisuus	14
4.2	Linnusto	15
4.3	Muu eläimistö.....	16
4.4	Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit	17
4.4.1	Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit.....	17
4.4.2	Luontodirektiivin liitteen IV lajit ja erityisesti suojellut lajit	17
4.4.3	Lintudirektiivin liitteen I lajit.....	18
4.4.4	Suomen kansainväliset vastuulajit.....	18
4.5	Uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit.....	18
4.6	Luonnonsuojelullisesti arvokkaat alueet ja kohteet.....	20
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	23
	LÄHTEET	24

Mäkelä Tiina

16.8.2018

Kartta-aineistot:

© Maanmittauslaitos 2018
Paikkatietoaineistot:
© SYKE 2018

Valokuvat: FCG / Tiina Mäkelä

Kansikuva: Strömsön saaren rantakallioita

Liitteet:

Liite 1. Huomionarvoiset lajit ja arvokohteet

16.8.2018

Strömsön ranta-asemakaavamuutos

1 JOHDANTO

Työssä on laadittu Strömsön saaren ranta-asemakaavamuutosta palveleva luontoselvitys. Selvityksellä on päivitetty alueelta vuonna 2001 laadittua luontoselvitystä. Selvitys on kohdennettu kaavamuutoksen käsittämälle alueelle.

Luontoselvityksen tarkoituksena on selvittää alueen luonnonympäristön perustekijät sekä määritellä luonnonarvoiltaan edustavimmat, suojelua tarvitsevat alueet ja kohteet sekä esittää suosituksia maankäyttöön. Lähtökohtana on, että kaavassa voidaan huomioida luonnonsuojelun kannalta arvokkaat luontotyypit ja elinympäristöt sekä edistää kasvillisuudeltaan merkittävien alueiden sekä eläimistölle ja kasvistolle tärkeiden alueiden ominaispiirteiden säilymistä kaava-alueella. Nämä tavoitteet on mainittu maankäyttö- ja rakennuslaissa.

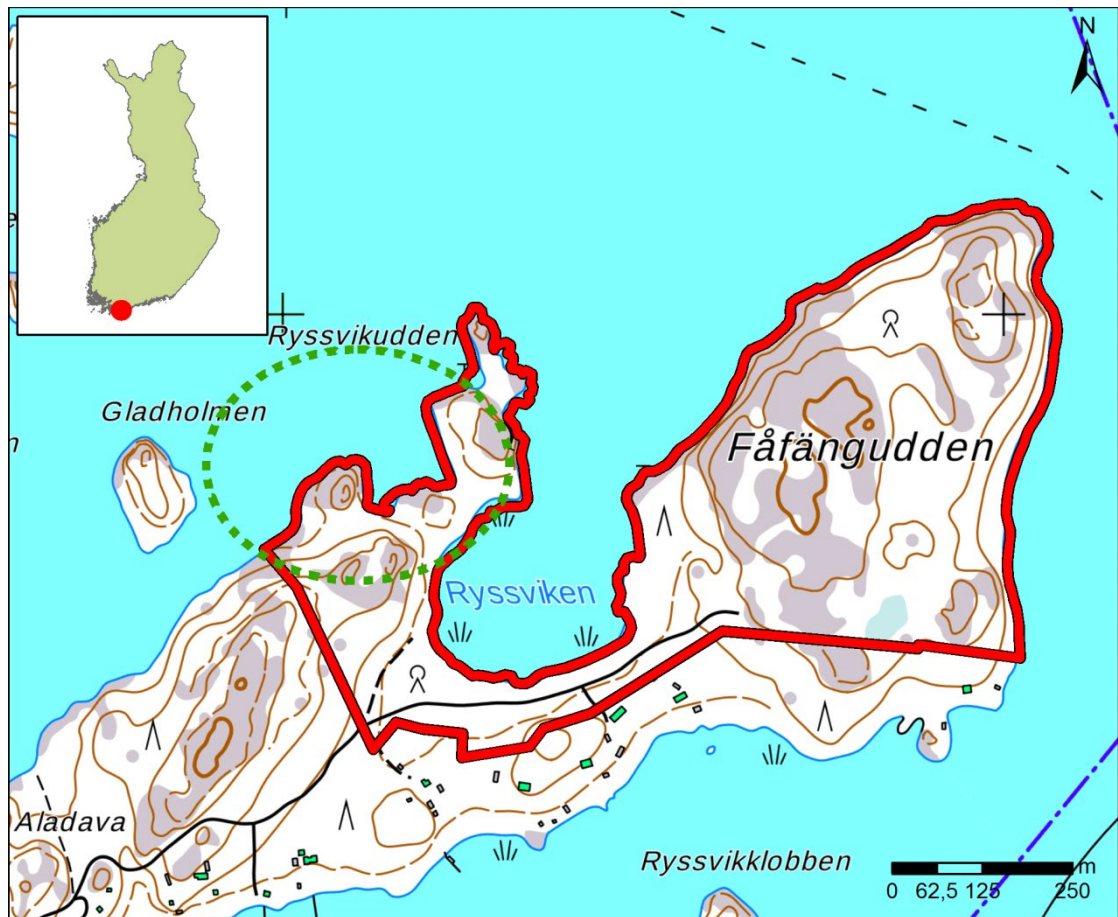
Selvityksen on laatinut Strömsö Property Development Oy:n toimeksiannosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n FM biologi Tiina Mäkelä.

2 Selvitysalue

Strömsön ranta-asemakaava-alue sijaitsee Tammisaaren kaupungin itäsaaristossa, Snappertunan kylän eteläpuolella ja rajoittuu Inkon rajaan. Selvitysalue käsittää Strömsön saaren Ryssvikuddenin ja Fåfänguddenin alueen saaren itäkärjessä. Fåfänguddenille sijoittuvan viiden rakennuspaikan rakennusoikeus on tarkoitus siirtää niemen toiselle puolelle Ryssvikudden niemeen. Uusia rakennuspaikkoja on tarkasteltavana kolme kappaletta. Selvitysalueen raja ja sijainti on esitetty kuvassa 1.

16.8.2018

Kuva 1. Selvitysalueen rajaus ja sijainti. Uusien rakennuspaikkojen tarkastelualue on rajattu kuvaan vihreällä katkoviivalla.

3 Menetelmät ja aineisto

3.1 Lähtötiedot

Selvityksen työvaiheet olivat lähtöaineiston koonti ja analysointi, maastoinventoinnit sekä raportointi. Selvitystä laadittaessa on otettu huomioon ympäristöviranomaisten antama yleinen ohjeistus:

- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen ympäristökeskus, Ympäristöopas-sarja 109, Helsinki;
- Huttunen, A. & Pahtamaa, T. 2002: Luontoselvitykset yleis- ja asemakaavoissa. – Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen moniste 24, Oulu
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Merkittävimpinä lähtöaineistoina selvityksessä ovat olleet alueelta aiemmin laaditut selvitykset:

- Tikka, T. 2001: Tammissaaren Strömsön ranta-asemakaava-alueen luonto- ja maisemaselvitys. 18.6.2001. – Raportti. 24 s.

16.8.2018

- Pimenoff, S. 2001: Luontokartoitus Strömsön rantakaavan pohjaksi. 12.6.2001. - Raportti. 2 s.
- Luontotieto Keiron Oy 2005: Yhteenvedo Strömsön saarilla tehdyistä maastohavainnoista 17.5.2005. – Raportti. 3 s.
- Uudenmaan ympäristökeskus 2005: Strömsön ranta-asemakaava, Tammisaari (luonnonsuojelulain luontotyypin inventointi). – Raportti. 10 s.

Lisäksi lähtöaineistona on käytetty seuraavia suunnitelmia:

- FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy 2018: Strömsön ranta-asemakaava, ranta-asemakaavan muutos, alustava luonnoskartta (päivätty 23.5.2018).
- Suunnittelukeskus Oy 2005: Strömsön ranta-asemakaava, hyväksytty kaava ja kaavaselostus (12.12.2005)

Aluetta koskevia tietoja tarkistettiin myös seuraavista julkisista tietokannoista:

- Metsäntutkimuslaitoksen Valtakunnan Metsien Inventoinnin metsätiedot (Luonnonvarakeskus)
- Metsäkeskuksen metsävaratiedot
- Suomen lajitietokeskuksen tietokannat (Lajitietokeskus, laji.fi)

3.2 Maastoinventoinnit

3.2.1 Yleistä

Lähtöaineiston kokoamisen ja analysoinnin perusteella suunniteltiin selvityksen maastotyöt. Maastoinventointeja suoritettiin asemakaavan muutosalueen kaikilla osilla. Erityisellä tarkkuudella tarkistettiin mahdollisten uusien rakennuspaikkojen alueet.

Maastoinventoinnit tehtiin 4.6.2018.

3.2.2 Luontotyypit ja kasvillisuus

Arvokkaita kasvillisuus- ja luontotyyppikohteita inventoitiin *kappaleessa 3.3 Kohteiden ja lajiston arvottaminen* esitetyillä perusteilla. Alueelta rajattujen luonnonsuojelullisesti arvokkaiden alueiden säilyttämisestä ja rajaamisesta sekä ekologisista yhteyksistä annetaan tässä raportissa suositukset.

3.2.3 Linnusto, muu eläimistö

Selvitysalueen pesimälinnustoa havainnoitiin maastokäynnin aikana ajankohdan sallimalla tarkkuudella. Lähtöaineiston ja maastotöiden perusteella suoritettiin linnuston osalta myös elinympäristöpotentiaalin tarkastelu eli pyrittiin tunnistamaan linnustolle todennäköisesti tärkeät elinympäristöt.

Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien (muut kuin liito-orava), luonnonsuojelulain mukaisten erityisesti suojeltavien eläinlajien ja uhanalaisten eläinlajien osalta suoritettiin myös elinympäristöpotentiaalin tarkastelu eli tunnistettiin ko. lajeille mahdolliset esiintymisalueet maastotöiden yhteydessä.

16.8.2018

3.3 Kohteiden ja lajiston arvottaminen

3.3.1 Kohteiden luokittelu

Luontokohteiden arvotuskriteereinä käytettiin kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta, luonnon monimuotoisuutta lajitasolla sekä kohteen toiminnallista merkitystä lajistolle. Arvoluokitus pohjautuu seuraavaan jaotukseen (pääosin Söderman 2003):

a) Kansainvälisesti arvokkaat kohteet. Tähän ryhmään kuuluvat Natura 2000 -verkoston alueet, Ramsar -alueet ja kansainvälisesti merkittävät kosteikot ja lintualueet (IBA -alueet).

b) Kansallisesti arvokkaat kohteet. Kansallisesti arvokkaihin kohteisiin kuuluvat kansallispuistot, luonnonpuistot, suojeluohjelmien kohteet, erämaa-alueet, koskiensuojelulain mukaiset vesistöt, valtakunnallisten suojeluohjelmien kriteerit täyttävät kohteet, kansallisesti tärkeät lintuvesialueet (FINIBA -alueet), kohteet, joilla on luonnonsuojelulain luontotyyppenä (LsL 29§), äärimmäisen ja erittäin uhanalaisten lajien esiintymispaikat sekä erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikat tai kohteella on useita vaarantuneita lajeja. Lisäksi kansallisesti arvokkaihin kohteisiin kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaat perinnemaisemat ja kulttuurimaisemat.

c) Maakunnallisesti ja alueellisesti arvokkaat kohteet. Tähän ryhmään kuuluvat valtakunnallisissa suojeluohjelmissa maakunnallisesti arvokkaiksi luokitellut kohteet, seutu- ja maakuntakaavan suojelualuevaraukset, useiden silmälläpidettävien lajien esiintymispaikat, alueellisesti uhanalaisten lajien esiintymispaikat ja maakunnallisesti/alueellisesti merkittävät muut luontokohteet. Samoin kohde luokitetaan alueellisesti arvokkaaksi, jos kohteella on vaarantuneen lajin esiintymä.

d) Paikallisesti arvokkaat kohteet. Paikallisesti arvokkaihin kohteisiin kuuluvat kohteet, joilla on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (MeL 10§), yleis- ja asemakaavojen suojeluvaraukset ja harvinaisten lajien (esim. yksi silmälläpidettävä laji) esiintymispaikat sekä muut paikallisesti harvinaiset ja edustavat luontokohteet.

e) Muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet. Kohteet, jotka eivät ole edellä mainituissa luokissa mutta, jotka ovat luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta tärkeitä, esimerkiksi suuret yhtenäiset tavanomaisen luonnon alueet ja ekologiset käytävät. Lisäksi tähän luokkaan on sijoitettu luonnonmuistomerkit sekä lähinnä maisemallista arvoa omaavat perinnebiotooppikohteet, jotka ovat menettäneet luontoarvojaan laidunnuskäytön loputtua.

3.3.2 Uhanalaisuusluokitus

Uhanalaisuusluokitus pohjautuu Punaisen kirjan 2010 esitykseen (Rassi, ym. 2010) sekä uusimpiin Suomen lintujen (Tiainen ym. 2016) ja nisäkkäiden (Liukko ym. 2016) uhanalaisuusarviointeihin. Uhanalaisia lajeja ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole uhanalaisia lajeja.

16.8.2018

3.3.3 Lintu- ja luontodirektiivi

Maastoinventointien yhteydessä havainnoitiin Euroopan Unionin lintudirektiivin (79/409/EEC,) liitteen I sekä luontodirektiivin (92/43/ETY) (erityisesti luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeja.

Lintudirektiivin liite I käsittää yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 -verkosto). Lintudirektiivi koskee Euroopan luonnonvaraisia lintuja ja sen yleistavoite on ylläpitää tietyt lintukannat sellaisella tasolla, joka vastaa ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia. Lintudirektiivi edellyttää sekä lintulajien että niiden elinympäristöjen suojelua. Direktiivi kieltää niissä lueteltujen lintujen tahallisen tappamisen, pyydystämisen häiritsemisen erityisesti pesinnän aikana ja kaupallisen käytön.

Luontodirektiivin liitteessä IV (a) on lueteltu eläin- ja liitteessä IV (b) kasvilajeja, jotka ovat tiukasti suojeltuja myös luonnonsuojelualueiden ulkopuolella. Näitä ovat esimerkiksi liito-orava, viitasammakko ja hajuheinä. Liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty automaattisesti, ilman erillistä suojelupäätöstä. Käytännössä EU:n jäsenmaat ovat veloitettuja rauhoittamaan omalla alueellaan elävät IV-liitteen lajit kansallisessa luonnonsuojelulainsäädännössään.

3.3.4 Luontotyyppien uhanalaisuus

Luontotyyppien uhanalaisuusluokitus pohjautuu Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarviointiin (Raunio ym. 2008). Arviointi auttaa kohdentamaan suojelua, hoitoa, ennallistamista, tutkimusta ja seurantaan tarkoituksenmukaisesti. Uhanalaisuuden arvioinnissa Suomi on jaettu kahteen osa-alueeseen. Pohjois-Suomi vastaa pohjoisboreaalista metsäkasvillisuusvyöhykettä ja Etelä-Suomi hemi-, etelä- ja keskiboreaalista vyöhykettä. Kohdekuvauksissa esitetty uhanalaisuusluokka on koko maan osalta esitetty arvio luontotyypin uhanalaisuudesta.

Luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnissa käytetyt uhanalaisuusluokat vastaavat pääpiirteissään lajien uhanalaisuustarkastelussa käytettyjä luokkia. Uhanalaisen luontotyypin esiintymiin tai sen keskeisimpiin laadullisiin piirteisiin kohdistuu äärimmäisen suuri välitön uhka, erittäin suuri uhka lähitulevaisuudessa tai suuri uhka keskipitkällä aikavälillä hävitä tarkastelualueelta. Uhanalaisten luontotyyppien esiintymiä voi uhata pelkästään laadullinen heikkeneminen. Uhanalaisia ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) luontotyypit.

Luontotyyppi on silmälläpidettävä (NT), jos sen esiintymät ovat taantuneet tai se on harvinainen. Säilyvän (LC) luontotyypin esiintymiin ei kohdistu merkittävää häviämisen uhkaa keskipitkällä aikavälillä. Luontotyyppi kuuluu luokkaan hävinnyt (RE), jos sen kaikki esiintymät ovat hävinneet tarkastelualueelta.

3.3.5 Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt

Metsälain 10 §:ssä määritellyt erityisen tärkeitä elinympäristöjä ovat mm. rehevät lehtolaikut, joiden tulee olla luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia. Metsälaki ja siinä annetut luonnon monimuotoisuuden suojelemiseen tähtäävät säädökset koskevat ainoastaan metsätalouteen liittyviä toimia. Niillä ei ole sitovia vaikutuksia muuhun maankäyttöön. Metsälain määrittelemät erityisen tärkeät

16.8.2018

elinympäristöt ovat kuitenkin tärkeitä luonnon monimuotoisuuden kannalta ja siksi suositeltavia huomioida kaavoituksessa (Meriluoto & Soininen 2002).

Arvokohteiden (kappale 4.9) kuvauksissa on viitattu seuraaviin metsälain 10§:n mukaisiin kohtiin:

1) lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä enintään 0,5 hehtaarin suuruisten lampien välittömät lähiympäristöt, joiden ominaispiirteitä ovat veden läheisyydestä ja puu- ja pensaskerroksesta johtuvat erityiset kasvuolosuhteet ja pienilmasto;

2) seuraavat a–e-alakohdissa luetellut suoelinympäristöt, joiden yhteinen ominaispiirre on luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen vesitalous:

a) lehto- ja ruohokorvet, joiden ominaispiirteitä ovat rehevä ja vaatelias kasvillisuus, erirakenteinen puusto ja pensaskasvillisuus;

b) yhtenäiset metsäkorte- ja muurainkorvet, joiden ominaispiirteitä ovat erirakenteinen puusto ja yhtenäisen metsäkorte- tai muurainkasvillisuuden vallitsevuus;

c) letot, joiden ominaispiirteitä ovat maaperän runsasravinteisuus, puuston vähäinen määrä ja vaatelias kasvillisuus;

d) vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot; sekä

e) luhdat, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen lehtipuusto tai pensaskasvillisuus sekä pintavesien pysyvä vaikutus;

3) rehevät lehtolaikut, joiden ominaispiirteitä ovat lehtomulta, vaatelias kasvillisuus sekä luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen puusto ja pensaskasvillisuus;

4) kangasmetsäsaarekkeet, jotka sijaitsevat ojittamattomilla soilla tai soilla, joissa luontainen vesitalous on pääosin säilynyt muuttumattomana;

5) kallioperässä olevat tai kivennäismaahan uurtuneet, jyrkkärinteiset, pääosiltaan vähintään kymmenen metriä syvät rotkot ja kurut, joiden ominaispiirteenä on luonteenomainen muusta ympäristöstä poikkeava kasvillisuus;

6) pääosiltaan vähintään kymmenen metriä korkeat jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät;

7) karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot, joiden ominaispiirre on harvahko puusto.

3.3.6 Luonnonsuojelulain luontotyypit

Luonnonsuojelulaissa (LsL 29§/ LsA 10§) määritellään kaikkiaan yhdeksän suojeltua luontotyyppiä. Näihin luontotyyppisiin kuuluvia luonnontilaisia tai luonnontilaiseen verrattavia alueita ei saa muuttaa niin, että niiden ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu. Alueellinen ELY -keskus tekee luontotyyppien rajauspäätökset, minkä jälkeen edellä mainittu muuttamiskielto tulee voimaan (Pääkkönen & Alanen 2000).

16.8.2018

3.3.7 Vesilain luontotyypit

Vesilain toisessa luvussa määrätään eräiden vesiluontotyyppien suojelusta seuraavaa: "Luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty." (VesiL 2. luku 11 § 1. mom.) Tästä suojelusäännöksestä lupaviranomainen yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen, mikäli vesiluontotyyppien suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu (2. mom).

3.3.8 Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO)

METSO on metsien monimuotoisuutta turvaava ohjelma, jonka avulla yksityiset metsänomistajat voivat suojella metsiensä monimuotoisuusarvoja. METSO-ohjelman eli Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toiminta-ohjelman 2008-2016 lähtökohtana on vapaaehtoisuus. Metsänomistaja voi halutessaan tarjota metsäänsä METSO-kohteeksi. METSO-ohjelman kohteet valitaan luonnontieteellisten valintakriteereiden mukaan. Kohteet voidaan luokitella kaikkiaan 10 elinympäristötyyppiin ja kolmeen arvoluokkaan. Valintakriteerit sisältävät elinympäristötyyppikohtaisia vaatimuksia metsäluonnon rakennepiirteistä sekä muista ominaisuuksista. Näitä ovat mm. lahopuu, jalot lehtipuut ja puuston erirakenteisuus. Jos tarjottu metsä hyväksytään METSO-kohteeksi, valtio korvaa metsänomistajalle kustannukset, joita puuntuotannon tulonmenetyksistä ja luonnonhoidosta aiheutuu. Tätä kutsutaan luonnonarvojen kaupaksi (METSO:n valintaperustetyöryhmä 2008).

3.4 Epävarmuudet

Selvitystyön epävarmuustekijät liittyvät luonnon vuotuiseseen vaihteluun sekä maastoinventointien rajalliseen kestoan. Inventointitulokset ilmentävät aina hetkellistä luonnon tilaa, joka voi jossain määrin vaihdella vuosittain. Alueen keskeiset luontoarvot on kuitenkin maastokäynnin ja lähtötietojen perusteella pystytty luotettavasti tunnistamaan. Selvitystyöhön ei siten arvioida liittyvän merkittäviä epävarmuustekijöitä, vaan sen arvioidaan olevan alueen maankäytön suunnittelun kannalta riittävä.

4 LUONNONOLOJEN JA LUONTOARVOJEN KUVAUS

4.1 Luontotyypit ja kasvillisuus

4.1.1 Metsäkasvillisuus

Selvitysalue käsittää rakentamatonta, pääosin metsäistä aluetta Strömsön saaren itäosassa. Alueen metsät vaihtelevat kitukasvuisista jäkäläpeitteisistä kalliomänniköistä puolukkatyyppin kuivahkoihin ja mustikkatyyppin tuoreisiin kankaisiin. Pienialaisesti ravinteikkaammilla rinteillä esiintyy myös lehtomaista, käenkaali-mustikkatyyppin kangasmetsää, mutta varsinaisia lehtoja alueella ei ole. Valtapuuston muodostavat kuusi ja mänty, mutta sekapuuna esiintyy vaihtelevasti myös mm. rauduskoivua ja haapaa. Rantojen tuntumassa esiintyy paikoin myös terva- ja harmaaleppää.

16.8.2018

Metsien käsittelyaste alueella vaihtelee. Luonnontilaisimpia ovat Fåfånguddenin lakialueen kalliomänniköt sekä niitä ympäröivät kuivahkot, mäntyvaltaiset kangasmetsät, joilla esiintyy paikoin vanhaakin kilpikaarnamännikköä ja kohtalaisesti lahoppuuta. Alempana rinteillä kasvaa varttunutta ja varttuvaa mustikkatyyppin kuusikangasmetsää. Niemen pohjoiskärjessä puusto on kuusivaltaista ja selvästi nuorempaa ja tällä alueella on tehty myös hakkuita. Ryssvikenin länsipuolella on talouskäytössä olevaa, harvennettua ja iältään keski-ikäistä mäntykangasmetsää.

Fåfånguddenin kalliometsien pohja- ja kenttäkerroksen lajistoa edustavat mm. kalliotierasammal, poronjäkälät, keltamaksaruoho, isomaksaruoho, kanerva, puolukka ja kivikkoalvejuuri. Puuston muodostavat eri-ikäiset männyt, hieskoivu sekä kataja. Alueella on myös laajoja paljaita avokallioalueita.

Alueelle tyypillisimpien, mustikkatyyppin kuusikangasmetsien lajistoa edustavat nimilajin ohella sananjalka, nuokkuhelmikkä, kevätpiippo ja metsäalvejuuri.

Ryssvikuddenin alueella esiintyy pienialaisesti kuivaa, kanervatyyppin kangasmetsää hiekkamaalla. Kenttäkerroksen kasvillisuus on aukkoista, paikoin myös virkistyskäytön kuluttamaa ja sitä hallitsee kanerva. Puuston muodostavat melko iäkkäät männyt.

Metsien lahoppuaste on kokonaisuudessaan hyvin alhainen. Lähtötietojen ja maastoinventointien perusteella alueella ei esiinny uhanalaista kasvilajistoa.

Kuva 2. Alueelle hyvin tyypillistä, keski-ikäistä tuoretta mustikkatyyppin kangasmetsää.

Kuva 3. Rysvikuddenin eteläpuolisen alueen metsäkasvillisuutta.

Kuva 4. Harvennettua, tuoretta mäntykangasmetsää Ryssvikenin länsipuolella.

Kuva 5. Kaatunut kelooppu Ryssvikuddenin eteläosassa.

Kuva 6. Kuivaa mäntykangasmetsää Ryssvikuddenin kärjessä.

16.8.2018

4.1.2 Rantakasvillisuus

Selvitysalueen rannat ovat melko karuja, pääosin kallio- tai kivikkorantoja. Kapeita järviruokovaltaisia rantaluhtia esiintyy hieman laajempina kasvustona Ryssvikenin pohjukassa sekä pienialaisesti myös muissa osissa aluetta. Ryssvikenin lahden länsirannalla esiintyy järviruokokasvuston seassa myös keltakurjenmiekkää. Rantoja reunustaa kapea tervaleppävyöhyke. Ryssviken on fladan esiaste.

Ryssvikenin pohjukassa järviruokovyöhykkeen ja rantapuuston väliin on muodostunut kapea, kasvillisuudeltaan melko vaatimaton, noin neljä metriä leveä ja parikymmentä metriä pitkä rantaniittyvyöhyke, jonka kasvillisuutta edustavat, ketohanhikki, luhtalitukka, siankärsämö, suo-orvokki, rantaluikka ja luhtavuohennokka. Alueella on myös metsälajistoa kuten metsätähti ja kevätpiippo. Pohjakerros on sammaleiden hallitsema.

Kuva 7. Ryssvikenin lahden länsirannan kasvillisuutta.

Kuva 8. Karut kalliorannat ovat alueelle tyypillisiä.

Kuva 9. Kivikkorantaa ja kapea järviruokoluhta.

Kuva 10. Järviruokovaltaista luhtaa ja kurjenmiekkaa Ryssvikenin länsirannalla.

Kuva 11. Kapea rantaniittyvyöhyke Ryssvikenin etelärannalla.

16.8.2018

4.1.3 Suokasvillisuus

Varsinaisia soita ja suokasvillisuutta selvitysalueella esiintyy hyvin vähän. Suot ovat pääasiassa kapeita, rantojen lahdenpohjukoita kiertäviä rantaluhtia, joiden kasvillisuutta dominoi järviruoko. Rantapuustossa esiintyy terva- ja harmaaleppää.

Ryssvikuddenin alueella on pienialainen luhtainen soistuma, jonka kasvillisuutta hallitsee vehka. Muuta kasvillisuutta edustavat myös kurjenjalka ja harmaasara.

Fåfänguddenin kallioiden kaakkoispuolella on kuusikangasmetsien ympäröimä pieni vähäpuustoinen korpijuotti, jolla esiintyy myös lahoppua (kts. kohta 4.6. *luonnonsuojelullisesti arvokkaat alueet ja kohteet*).

Kuva 12. Järviruokovaltaista rantaluhtaa Ryssvikuddenin länsipuolella.

Kuva 13. Pieni, vehkan valtaama, luhtainen soistuma Ryssvikuddenin alueella.

4.2 Linnusto

Maastohavaintojen perusteella selvitysalueen ranta- ja metsäalueilla esiintyvä pesimälinnusto on alueelle hyvin tyypillistä ja edustaa Suomessa yhä melko yleisenä ja runsaana esiintyvää lajistoa. Tyyppilajeja selvitysalueen havupuuvaltaisilla metsäalueilla ovat mm. peippo, pajulintu, metsäkirvinen hippiäinen, vihervarpunen, kirjosiippo, talitiainen, rautiainen, punarinta, laulurastas, mustarastas ja käpytikka. Uhanalaisista lajeista alueella tavattiin töyhtötiainen, joka on luokiteltu uusimman lintujen uhanalaisarvioinnin mukaan vaarantuneeksi (VU). Harvalukuisista lajeista Fåfånguddenin itäreunan alueella havaittiin myös pohjantikan (lintudirektiivin liitteen I laji) ruokailujälkiä. Pohjantikan ohella ns. vanhojen metsien lajeja alueella edustavat myös puukiipijä, joka esiintyy alueella 3-4 parin voimin sekä palokärki (lintudirektiivin liitteen I laji), jonka ruokailujälkiä esiintyy eri puolilla aluetta. Lehtipuuvaltaisemmilla alueilla esiintyy yleinen varpuslintulaji, mustapääkerttu.

Selvitysalueen rannoilla ei ole erityisiä lintuluotoja tai muita vesi- tai loppilintujen pesimäyhdyskuntia. Ryssvikuddenin alueella havaittiin paikallinen kalatiirapari (lintudirektiivin liitteen I laji) ja Ryssvikenin länsirannalla merihanhipari. Fåfånguddenin länsirinteellä pesi rantasipi. Toinen rantasipipari havaittiin Ryssvikuddenin länsipuolella. Rantojen tuntumassa pesii myös västäräkki. Kalalokit ruokailevat alueella, mutta niiden pesäpaikat sijoittuivat selvitysalueen ulkopuolelle.

Selvitysalueen länsiosasta löydettiin jonkin petoeläimen tuhoamana haahkan (VU, vaarantunut) muna.

Vuoden 2001 luontoselvityksen perusteella selvitysalueella on sijainnut kalasäksen tekopesä Fåfånguddenin alueella. Tätä pesää ei vuonna 2018

Kuva 14. Rantasipin munapesä Fåfänguddenin länsirinteellä.

löydetty ja se lieneekin pudonnut. Toinen pesä sijoittui selvitysalueen lounaispuolelle. Myöskään tätä pesää ei enää löydetty.

Koko Strömsön alue kuuluu kansallisesti tärkeään linnustoalueeseen (FINIBA), jonka kriteerilajina on pesimälaji harmaapäätikka (Leivo ym. 2002). Selvitysalueen länsipuolelle ja Strömsön saaren pohjoispuolelle jää maakunnallisesti arvokas (MAALI) lintualue Inkoon läntinen saaristo.

4.3 Muu eläimistö

Vuonna 1986 pääsaarelle on istutettu kuusi- ja valkohäntäpeuroja (Tikka 2001), joista ainakin kuusipeura esiintyy alueella nykyään hyvin runsaana. Selvitysalueella havaittiin maastokäynnin aikana kaksi yksilöä. Maastokäynnin perusteella alueella esiintyy myös mm. kyytä. Muista eläinlajeista alueella esiintyy ainakin oravaa ja todennäköisesti myös pienpetoja.

16.8.2018

Kuva 15. Kyn luoma nahka selvitysalueella.

4.4 Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit

4.4.1 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit

Töyhtötiainen

Töyhtötiainen on Suomessa yleinen havumetsissä aina Ahvenanmaalta Ouluun. Se pesii lähes koko Euroopassa. Suomessa laji on vähentynyt viime vuosina ja luokiteltu viimeisimmässä lintujen uhanalaisuusarvioinnissa vaarantuneeksi lajiksi (VU)(Tiainen ym. 2016). Laji havaittiin Fåfänguddenin metsäalueella, joka on metsätyypeiltään hyvin tyypillistä elinympäristöä sille.

4.4.2 Luontodirektiivin liitteen IV lajit ja erityisesti suojellut lajit

Alueella ei havaittu luontodirektiivin liitteen IV lajeja tai erityisesti suojeltuja lajeja. Alueella ei myöskään arvioida esiintyvän näille lajeille potentiaalista elinympäristöä.

16.8.2018

4.4.3 Lintudirektiivin liitteen I lajit

Pohjantikka

Pohjantikkaa tavataan havupuuvyöhykkeellä koko Euraasiassa. Suomessa pesii noin 25 000 paria. Laji on sidoksissa vanhoihin kuusimetsiin ja sen kanta on eteläisessä Suomessa taantunut. Pohjantikan ruokailujälkiä havaittiin Fåfånguddenin itärinteiden metsäalueilla. Alue on lajille potentiaalista elinympäristöä.

Kalatiira

Suomessa kalatiira pesii koko maassa, sekä sisämaan järvillä että merialueilla sisä- ja välisaaristossa. Pesimäkanta on noin 50 000 paria. Paikallinen kalatiirapariskunta oli maastokäynnin aikaan Ryssvikuddenin kärjessä, mutta varsinaista pesää ei alueella havaittu.

Kalasääski

Kalasääski on EU:n lintudirektiivissä mainittu laji, joka on lisäksi Suomen erityisvastuulajilistalla. Laji kuuluu niihin luonnonsuojelulain 39 §:n 2 momentin tarkoitamiin suuriin petolintuihin, jonka "pesäpuu, jossa oleva pesä on säännöllisessä käytössä ja selvästi nähtävissä, on rauhoitettu" (esim. Kuusiniemi ym. 2000). Pääsaarella tai sen lähiympäristössä todettiin vuoden 2001 luontoselvityksessä kuusi sääksen pesää, joista yksi sääksien itsensä rakentama, muut tekopesiä. Kaavamuutosalueelle pesistä sijoittuu yksi. Tätä ei kuitenkaan vuoden 2018 maastaselvityksissä enää löydetty. Kalasääksen havaittiin pesivän kuitenkin yhä alueen läheisyydessä Björkholmenin ja Gladholmenin välisellä pienellä luodolla).

Palokärki

Palokärjen esiintymisaluetta on lähes koko Eurooppa ja Aasia. Suomessa sitä tavataan melkein kaikkialla, laji puuttuu vain aivan pohjoisimmasta Tunturi-Lapista. Palokärki suosii vanhoja havumetsiä, mutta pesii myös varttuneissa talousmetsissä. Selvitysalueella palokärjen syönnöksiä havaittiin eri puolilla aluetta. Laji kuuluu todennäköisesti Strömsön saaren pesimälajistoon, mutta ei ole varmuutta, pesiikö laji kaavamuutosalueella.

4.4.4 Suomen kansainväliset vastuulajit

Rantasipi

Rantasipi pesii lähes koko Euroopassa ja suuressa osassa Aasiaa Japaniin saakka. Suomessa se pesii yleisenä koko maassa kaikenlaisissa vesistöissä. Selvitysalueella rantasipi pesii todennäköisesti ainakin kahden parin voimin. Fåfånguddenin alueelta löydettiin maastokäynnin yhteydessä myös munapesä.

4.5 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit

Selvitysalueella ei pääsääntöisesti esiinny edustavia uhanalaisiksi luokiteltuja luontotyyppejä. Fåfånguddenin länsirinteellä on pieniä alueita joilla esiintyy *karujen kallioketojen* kasvillisuutta (EN). Alue sisältyy arvokohteeseen nro. 1 (katso kpl. 4.6.) Ryssvikuddenin pohjukan kapea niittyvyöhyke on sen sijaan

16.8.2018

kasvillisuudeltaan ja laajuudeltaan hyvin vaatimaton, eikä täytä uhanalaisten merenrantaniittyjen määritelmää. Selvitysalueen metsät ovat pääosin käsiteltyjä ja iältään keski-ikäisiä – varttuvia ja niiden lahopuuaste on alhainen. Fåfänguddenin kalliometsät ovat alueen luonnontilaisimpia luontotyyppisiä. Kalliometsät on luokiteltu luontotyyppinä Etelä-Suomessa elinvoimaisiksi (LC). Ryssvikuddenin alueella esiintyvä pieni kuivan kankaan alue edustaa silmällä pidettävää luontotyyppiä *keski-ikäiset mäntyvaltaiset kuivat kankaat*.

Karut kalliokedot

Fåfänguddenin länsirinteellä esiintyy pienellä alalla karujen kallioketojen kasvillisuutta; kevätkynsimö, ahosuolaheinä, keltamaksaruoho, isomaksaruoho, lampaannata ja metsälauha. Karut kalliokedot on luokiteltu luontotyyppinä erittäin uhanalaisiksi (EN)(Raunio ym. 2008).

Keski-ikäiset mäntyvaltaiset kuivat kankaat

Ryssvikuddenin alueella esiintyy pienellä alalla keski-ikäistä (< 143 vuotta), mäntyvaltaista kuivaa kangasmetsää. Kasvillisuutta edustavat kanerva, puolukka ja metsälauha. Alueella on polku ja luontotyyppi on hieman kulunut. Keski-ikäiset mäntyvaltaiset kuivat kankaat on luokiteltu luontotyyppinä silmälläpidettäväksi (NT)(Raunio ym. 2008).

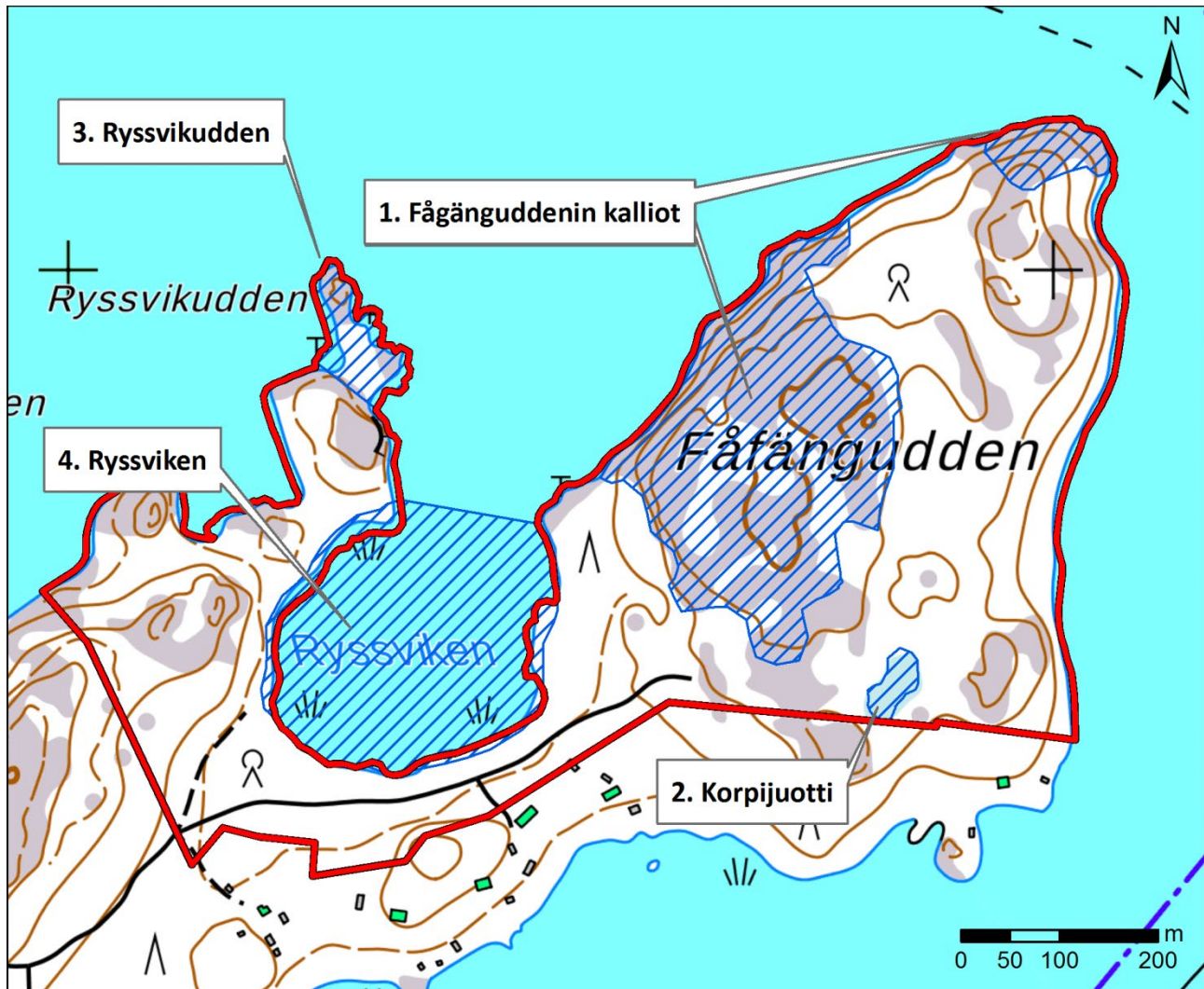

Kuva 16. Kuivaa mäntyvaltaista kangasmetsää ja mäntyyn ripustettu telkän/koskelon pönttö Ryssvikuddenin alueella.

16.8.2018

4.6 Luonnonsuojelullisesti arvokkaat alueet ja kohteet

Selvitysalueen luonnonsuojelullisesti arvokkaita kohteita ovat Fåfånguddenin kalliometsäalue sekä kallioalueiden itäpuolelle jäävällä metsäalueella oleva, pieni korpjuotti. Kohteiden sijainti on esitetty kuvassa 17.

Kuva 17. Selvitysalueen arvokohteet.

1. Fåfånguddenin kalliometsät

Fåfånguddenin alueella on noin seitsemän hehtaarin kalliainen metsäalue, jonka puusto on vaihtelevasti nuorta, varttuvaa ja vanhaa mäntypuustoa. Varttunein puusto kilpikaarnamäntyineen kasvaa kallion lakialueella. Kohteen länsirinteet ovat lähes puuttomia silokallioalueita. Lakialueilla esiintyy poronjäkälävaltaista kasvillisuutta. Muuta alueella kasvavaa kasvillisuutta ovat mm. puolukka, mustikka, metsälauha ja kanerva. Länsirinteen kallioiden kasvillisuutta edustavat mm. mäkitervakko, kivikkoalvejuuri, keltamaksaruoho ja isomaksaruoho.

16.8.2018

Kohteen kalliometsäalueet täyttävät metsälain 10§:n erityisen tärkeän elinympäristön kriteerit (kohta 7). Kohteella on myös maisemallista arvoa.

Kuva 18. Fåfänguddenin kalliometsää.

Kuva 19. Fåfänguddenin lakialueelta avautuvat maisemat länteen ja luoteeseen.

16.8.2018

2. Korpijuotti

Fåfånguddenin itä/kakkoispuolisella kuusimetsäalueella on pieni, noin 0,2 hehtaarin laajuinen, moreenipainanteeseen muodostunut korpijuotti. Kohde täyttää metsälain 10§:n erityisen tärkeän elinympäristön kriteerit (kohta 2d).

Kohteen puusto on kitukasvuista; kuusta, mäntyä ja hieskoivua. Kasvillisuutta edustavat kangas- ja rämerahkasammal, seinäsammal ja korpikarhunsammal, pallosara, metsäkorte, kanerva, suopursu, mustikka sekä puolukka. Lahopuuta on etenkin kohteen reunaosilla kohtalaisesti.

Kuva 20. Korpijuotin kasvillisuutta.

3. Ryssvikudden

Ryssvikuddenin kärjessä on noin 0,8 hehtaarin laajuinen kuivan mäntyvaltaisen kangasmetsän alue, jonka puusto on keski-ikäistä – varttuvaa. Kapealla niemellä on ensisijaisesti maisemallista arvoa. Rannat ovat paikoin kasvittomia silokallioalueita. Vuonna 2001 alue on kuulunut myös kalasääsken pesän suojavyöhykealueeseen, mutta ko. pesä on myöhemmin hävinnyt.

Kuva 21. Ryssvikudden on kapea kalliainen niemi.

16.8.2018

4. Ryssviken

Suojainen pohjukastaan ruovikkoinen lahti, jolla merkitystä mm. kalojen kutualueena (Tikka 2001). Kohde voidaan myös tulkita ns. Fladan esiasteeksi, jossa veden vaihtuminen ja virtaaminen on hidastunut ja Vesilain 2. luvun 11§:n mukaiseksi vesiluontotyyppiä. Vuonna 2001 alueella havaittiin sinisorsakoiras ja Ryssvikenin suulla haahkapari ja kolme telkkää (Tikka 2001). Vuonna 2018 alueella havaittiin merihanhipari.

Kuva 22. Ryssvikenin rantojen kasvillisuutta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Selvitysalue on pääosin tavaomaista, käsiteltyä talousmetsäaluetta, jossa puuston ikä painottuu keski-ikäisiin ja varttuviin metsiin. Alueelta rajatut neljä arvokasta luontokohdetta edustavat kasvillisuudeltaan ja eläimistöltään alueen monipuolisimpia ympäristöjä.

Suunnitelluilla uusilla rakennuspaikoilla ei havaittu erityisiä luontoarvoja, joskin ne rajautuvat Ryssvikuddenin arvokohteeseen. Rakennuspaikkojen siirtäminen pois Fåfänguddenin itäreunalta voidaan katsoa luontoarvojen kannalta hyväksi ratkaisuksi, koska tällöin saaren itäkärjessä, Fåfänguddenin alueella säilyy laajempi ja yhtenäisempi rakentamaton metsäaluekokonaisuus.

Tässä selvityksessä rajattujen arvokkaiden luontokohteiden maankäyttösuositukset on esitetty taulukossa 1.

16.8.2018

Taulukko 1. Arvokkaiden luontokohteiden maankäyttösuositukset

Kohde ja arvoluokka	Suositus
1. Fåfånguddenin kalliometsät Arvoluokka: paikallisesti arvokas	Suosittelaa säilytettäväksi rakentamattomana mahdollisuuksien mukaan (kaavamerkintäsuositus: esim. MY, MU tai luo). Kulutukselle herkkää aluetta.
2. Korpijuotti Arvoluokka: paikallisesti arvokas	Suosittelaa säilytettäväksi rakentamattomana. Ojituksia ja muita maaperän muokkauksia tulisi välttää korpijuotin välittömässä läheisyydessä. Kohteen ympärille on suositeltavaa jättää suojaavaa reunapuustoa (kaavamerkintäsuositus: luo tai osana isompaa MY -aluetta).
3. Ryssvikudden Arvoluokka: paikallisesti arvokas	Suosittelaa säilytettäväksi rakentamattomana mahdollisuuksien mukaan (kaavamerkintäsuositus: esim. MY, MU tai luo). Kulutukselle herkkää aluetta.
4. Ryssviken Arvoluokka: paikallisesti arvokas	Rannat suositellaan säilytettäväksi rakentamattomana mahdollisuuksien mukaan (kaavamerkintäsuositus: esim. MY tai luo).

LÄHTEET

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy 2018: Strömsön ranta-asemakaava, ranta-asemakaavan muutos, alustava luonnoskartta (päiväty 23.5.2018).

Huttunen, A. & Pahtamaa, T. 2002: Luontoselvitykset yleis- ja asemakaavoissa. – Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen moniste 24, Oulu

Kuusipalo, J. 1996: Suomen metsätyypit. Kirjayhtymä Oy, Rauma.

Kuusiniemi, K. – Majamaa, V. – Vihervuori, P. 2000: Maa-, vesi- ja ympäristöoikeuden käsikirja. 2. uudistettu painos. Kustantaja Tietosanoma Oy. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. ja Virolainen, E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisu nro 4. Suomen graafiset palvelut, Kuopio. 142 s.

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.

16.8.2018

Luontotieto Keiron Oy 2005: Yhteenveto Strömsön saarilla tehdyistä maastohavainnoista 17.5.2005. – Raportti. 3 s.

Luonnonvarakeskus 2018: Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. Metsäntutkimuslaitoksen Valtakunnan Metsien Inventoinnin metsätiedot. - <http://kartta.metla.fi>

Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus Tapio, Helsinki.

METSO:n valintaperustetyöryhmä 2008: METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet. Suomen Ympäristö 26/2008. – Ympäristöministeriö. 75 s.

Metsäkeskus 2018: Paikkatietoaineistot. - www.metsaan.fi/paikkatietoaineistot

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000: Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. – Suomen ympäristökeskuksen moniste 188. 128 s.

Pimenoff, S. 2001: Luontokartoitus Strömsön rantakaavan pohjaksi. 12.6.2001. - Raportti. 2 s.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) (2008b): Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus.

Suomen lajitietokeskus 2018: Lajihavainnot. - <http://laji.fi>

Suomen ympäristökeskus 2018: Latauspalvelu lapio, ympäristöhallinnon paikkatietoaineistot. – <http://paikkatieto.ymparisto.fi>

Suomen ympäristökeskus 2018: Avoin tieto. - www.syke.fi/avointieto

Suunnittelukeskus Oy 2005: Strömsön ranta-asemakaava, hyväksytty kaava ja kaavaselostus (12.12.2005)

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi - kaavoituksessa, YVA -menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus - The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen Ympäristökeskus. 49 s.

Tikka, T. 2001: Tammisaaren Strömsön ranta-asemakaava-alueen luonto- ja maisemaselvitys. 18.6.2001. – Raportti. 24 s.

Uudenmaan ympäristökeskus 2005: Strömsön ranta-asemakaava, Tammisaari (luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointi). – Raportti. 10 s.

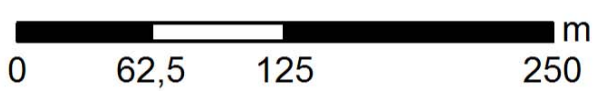
Ympäristöhallinto 2018: Avoin tieto -palvelu. www.syke.fi/avointieto (luettu 10.8.2018)

Strömsön ranta-asemakaavamuutos

LUONTOSELVITYS

Liite 1. Huomionarvoiset lajit ja arvokohteet

Huomionarvoiset lajit

kalatiira	pohjantikka (syönnös)	töyhtötiainen	selvitysalue
palokärki (syönnös)	rantasipi	arvokohde (1-4)	